

Martyna Węglarska

Dział Sztuki Muzeum Książąt Lubomirskich
Zakład Narodowy im. Ossolińskich

Ossolińskie archiwum Władysława Bartoszewskiego. Kolekcja sztuki

Kolekcja sztuki Władysława Bartoszewskiego przechowywana obecnie w zbiorach Działu Sztuki Muzeum Książąt Lubomirskich składa się ze 113 obiektów. Wśród nich znajdują się prace malarskie, graficzne, rysunkowe, fotograficzne, a także liczne reprodukcje i obiekty rzemiosła artystycznego. Są to dzieła wykonywane zarówno przez polskich, jak i zagranicznych artystów (w zdecydowanej większości współczesnych). Zbiór jest bardzo zróżnicowany. Zawiera prace doskonałe pod względem artystycznym, jak i te niższej klasy; dzieła twórców ogólnonarodowej sławy oraz prace wykonywane przez dzieci. Największa liczba dzieł reprezentuje takie tematy jak portret i węduta. Ale w kolekcji można również znaleźć przedstawienia abstrakcyjne, religijne, historyczne oraz pejzaże.

Taka prezentacja zbiorów W. Bartoszewskiego sprawia wrażenie nieuporządkowania i chaotycznego, nieprzemyślanego komponowania kolekcji, które można by wręcz nazwać zbieractwem. W powszechnym rozumieniu kolekcja to zbiór obiektów, które mają jakiś wspólny mianownik. Przedmioty powinny być gromadzone w sposób przemyślany, najlepiej według jakiegoś klucza – w przypadku dzieł sztuki takim kluczem może być np. nazwisko artysty lub jego pochodzenie, przedstawiony temat czy też czas powstania albo nawet zainteresowania kolekcjonera. Krzysztof Pomian w swojej książce pt. *Zbieracze i osobliwości* rozważa, czym jest kolekcjonowanie i jak można je definiować. Wskazuje m.in., że kolekcja powinna być pod ciągłą opieką. Obiekty do niej należące powinny być uporządkowane

i opisane oraz poddawane niezbędnym konserwacjom. Poza tym kolekcja winna być udostępniona publiczności¹.

Wydawać by się mogło, że spuścizny W. Bartoszewskiego nie można opisać w ten sposób i należy ją określić raczej mianem zbioru niż kolekcji sztuki. Jednak warto przyrzeć się temu zagadnieniu bliżej.

Pierwsza kwestia – merytoryczna strona kolekcji. Zbiór jest tak różnorodny, że nie da się wychwycić klucza, którym W. Bartoszewski mógłby kierować się przy doborze dzieł. Wśród obiektów można znaleźć między innymi grafikę Rainera Mahlamäkiego, architekta Muzeum Historii Żydów Polskich Polin. Dzieło wyróżnia się wysoką klasą artystyczną. Nowoczesne ujęcie holu głównego muzeum zostało przedstawione w technice akwaforty i wręczone W. Bartoszewskiemu w dniu jego urodzin w 2007 roku z wyrazami wdzięczności Muzeum Polin. Akwaforta jest tym cenniejsza, że została odbita jedynie 15 razy. Taki mały nakład może sugerować, że odbitki zostały przygotowane specjalnie dla Komitetu Budowy Muzeum, do którego należał W. Bartoszewski.

Innym szczególnym dziełem z kolekcji jest portret autorstwa Przemysława Trusta Truścińskiego (il. 17). Osobliwe dzieło stworzone przez mistrza ilustracji komiksowej stanowi przykład jedynego w swoim rodzaju portretu z fragmentarycznie przedstawioną, zmultiplikowaną twarzą W. Bartoszewskiego i zapisanymi u dołu kompozycji wyrazami podziwu wobec autorytetu Profesora.

Równie ciekawy jest dagerotyp z przedstawieniem Łazienek Królewskich. W. Bartoszewski otrzymał go w prezencie z okazji 85. urodzin od ówczesnej prezydent Warszawy – Hanny Gronkiewicz-Waltz. Dagerotyp to technika fotograficzna pochodząca z 1. poł. XIX wieku i już w latach pięćdziesiątych tego samego stulecia wypierana przez inne, dokładniejsze i bardziej wydajne metody. Prace tego typu są niezwykle rzadkie w polskich zbiorach, a współczesne użycie tej szlachetnej historycznej techniki czyni obiekt jeszcze bardziej interesującym.

Innym typem obiektu, należącym do rzemiosła artystycznego, jest małutki witraż. Wykonano go w pracowni „Atelier Si, Pb”, w której znana wrocławska artystka pracująca w szkłe Barbara Idzikowska współpracowała z Eugeniuszem Getem-Stankiewiczem. Za wzór do przedstawienia posłużył widok ratusza zaczerpnięty z osiemnastowiecznego dzieła Fryderyka Bernarda Wenera. Obiekt został подарowany W. Bartoszewskiemu przez

¹ K. Pomian, *Zbieracze i osobliwości. Paryż – Wenecja XVI–XVIII wiek*, tłum. A. Pieńkos, Gdańsk 2012, s. 18–19, 306–307.

17. Przemysław Truściński, *Kompozycja z motywami twarzy Władysława Bartoszewskiego*, rysunek flamastrem, 2011.

Radę Miejską Wrocławia prawdopodobnie w 2004 roku, z okazji nadania tytułu *Civitate Wratislaviensi Donatus*.

Wyjątkowe miejsce w kolekcji W. Bartoszewskiego zajmują trzy odbitki współczesne grafik wykonanych w obozie koncentracyjnym Auschwitz. Dwie z nich ukazują sceny biblijne – Świętą Rodzinę i Chrystusa z faryzeuszem, a trzecia to przedstawienie orkiestry. Grafiki stworzył podczas pobytu w obozie Mieczysław Kościelniak (il. 18). Współcześnie Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau wykonało odbitki ze starych płyt, które zostały ofiarowane zasłużonym, m.in. W. Bartoszewskiemu – byłemu więźniowi i członkowi Żegoty.

Wykonany w technice akwaforty hol muzeum, portret rysowany flamastrem, witraż z przedstawieniem wrocławskiego ratusza, widok Łazienek uwieczniony na dagerotypie, obozowe grafiki o tematyce religijnej i rodzajowej... Nie wydają się należeć do jednej kolekcji. Nie łączy ich ani czas powstania, ani miejsce, ani prezentowany temat, ani nawet postać artysty. Jednak zbiór tych i innych dzieł przekazanych przez W. Bartoszewskiego Osolineum stanowi przykład kolekcji wyjątkowej, której wspólnym tematem

18. Mieczysław Kościelniak,
Orkiestra, akwafora,
sucha igła, [1943?], odbitka
późniejsza.

jest postać kolekcjonera. Dzieła to nie tylko podobizny W. Bartoszewskiego czy pamiątki jego działalności. Reprezentują przede wszystkim szacunek, jakim cieszył się na arenie międzynarodowej, i sukces, jaki odniósł dzięki swoim działaniom – jako polityk i jako człowiek.

W. Bartoszewski wszystkie obiekty przechowywał w odpowiedni dla nich sposób i własnoręcznie opatrywał każde dzieło notatką z podstawowymi informacjami. Przekazując swoje zbiory Zakładowi Narodowemu im. Ossolińskich, wykazał się troską o obiekty i udostępnienie ich większemu gronu. W tym rozumieniu jak najbardziej można przyznać jego zbiorom miano kolekcji.

The Ossoliński Archive of Władysław Bartoszewski. Art collection

SUMMARY

The text briefly presents the collection of Władysław Bartoszewski's works of art donated to the Ossoliński National Institute and reflects on the legitimacy of using the term "collection" in the case of the collection in question.

KEYWORDS

Władysław Bartoszewski, collection, art